

07.11.2023

Група №22

Урок №6

Тема уроку: життєвий і творчий шлях Лесі Українки

Мета уроку: поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях Лесі Українки; активізувати цікавість до поетеси; скласти цілісне уявлення про неї як людину, митця, громадянина; розвивати зв'язне мовлення й виразність читання ліричних творів; сприяти патріотичному та естетичному вихованню учнів на кращих зразках вітчизняної літератури; виховувати любов і повагу до творчості Лесі Українки.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 206-212 у базовому підручнику: Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 256 с.

2. Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):

Справжнє ім'я — Лариса Петрівна Косач-Квітка

Волинь, невеличке містечко Звягель (нині Новоград-Волинський). Саме тут, в інтелігентній дворянській родині в 1871 році народилася Лариса Косач (таким є справжнє ім'я Лесі Українки). Батько її – Петро Косач – був службовцем, мати – Ольга Драгоманова Косач – письменницею, яка публікувалася під псевдонімом Олена Пчілка.

Серед близького оточення майбутньої поетеси були відомі культурні діячі: М. Старицький, М. Лисенко, І. Франко. У будинку Косачів часто збиралися письменники, художники й музиканти, влаштовувалися мистецькі вечори й домашні концерти.

Окремо слід згадати про дядька по матері, Михайла Драгоманова, якого по праву можна назвати «духовним батьком» Лесі. У січні 1876-го Ольга Петрівна з дітьми Михайлом і Ларисою приїхали до Києва, щоб попрощатися з Драгомановим перед його вимушеною еміграцією з Російської імперії. Йому належить одна з провідних ролей у формуванні світогляду племінниці. Не один рік вони листувалися.

З-за кордону він вислав Лесі найкращі тогочасні літературні твори, які не так просто було знайти в Росії. Уже в зрілому віці Леся рік жила в болгарській Софії в дядька.

Леся навчилася читати в 4 роки, проте системної освіти вона не здобула, тому що не відвідувала гімназії. Час від часу брала приватні домашні уроки,

уроки фортепіано, вже у зрілому віці навчалася в художній школі Мурашка в Києві. Та по суті її єдиним і досить суворим домашнім учителем була мати. Вона розробила власну програму навчання, що відрізнялася широтою й ґрунтовністю.

Попри брак строгої освітньої системи, про що сама поетеса згодом дуже шкодувала, Леся Українка була освіченою людиною. На доказ цього варто зазначити таку промовисту деталь: вона знала 11 (!) мов. Про рівень її освіти може свідчити ще й такий факт: у 19-літньому віці Леся самотужки написала для своїх сестер підручник «Стародавня історія східних народів», який згодом надрукували в Катеринославі.

Український письменник і громадський діяч Михайло Павлик так згадував про одну із зустрічей з поетесою у Львові 1891-го: «Леся просто приголомшила мене своєю освіченістю й тонким розумом. Я думав, що вона живе лише поезією, але це далеко не так. Для свого віку це – геніальна жінка. Ми говорили з нею дуже довго, і в кожному її слові я бачив розум і глибоке розуміння поезії, науки і життя!»

За Лесею Українкою міцно закріпився образ «великої хворої», хоч із раннього дитинства вона зростала здоровою та веселою дівчинкою. А захворіла Леся в 9 років. Її мучив нестерпний біль у правій нозі. Ось як писала про цю подію її сестра Ольга: «6 січня 1881 року в Луцьку Леся пішла на річку Стер подивитися, як святять воду, і в неї дуже померзли ноги. Незабаром потому, і від того, як тоді й думали, вона заслабла. У неї так почала боліти права нога, що вона, незважаючи на те, що й тоді була дуже терпляча, плакала від болю. Її лікували різними способами: ваннами і масажми, і нога за деякий час перестала боліти і не боліла кілька років».

Біль перейшов у руки. Після неодноразових консультацій з лікарями, нарешті, змогли визначити, що це – туберкульоз кістки. Перша операція була невдалою: рука залишилася скаліченою. Довелося припинити уроки музики, яку Леся дуже любила.

Після руки знову почала боліти нога. Туберкульоз уразив легені, потім заслабли нирки.

Викликані потребою в лікуванні подорожі до Німеччини, Австро-Угорщини, Італії, Єгипту, кількарізові перебування на Кавказі, в Криму збагатили враження письменниці та сприяли розширенню її кругозору. Побувавши 1891-го на Галичині, а згодом і на Буковині, Українка познайомилася з багатьма визначними діячами Західної України: І.Франком, М. Павликом, О. Кобилянською, В. Стефаником, О. Маковеєм, Н. Кобринською.

Свій перший вірш – «Надія» – Леся написала дев'ятирічною дівчинкою.

Сталося це під враженням від арешту й заслання до Сибіру рідної тітки, Олени Косач, яка належала до київського гуртка «бунтарів». А вже у тринадцять років Ларису Косач почали друкувати. 1884 року у Львові в журналі «Зоря» опублікували два вірші («Конвалія» і «Сафо»), під якими вперше з'явилося ім'я – Леся Українка.

На початку 1893-го у Львові виходить перша збірка поезій поетеси – «На крилах пісень». З-поміж вміщених у неї творів вирізняється вірш «Contra spem spero» («Без надії сподіваюсь»), що сприймається як кредо молодій письменниці.

Особливо гостро, як заклик і гасло, прозвучали її «Досвітні вогні».

Потім були інші віршові твори, публікації статей у періодичних виданнях.

Леся Українка дуже багато перекладає українською мовою. Серед таких творів – старогрецька лірика, давньоіндійська «Рігведа», поеми Гомера, поезії Г. Гейне; а також В. Гюго, В. Шекспір («Макбет»), Дж. Г. Байрон («Кайн»), Данте («Пекло»), Ада Негрі, М. Метерлінк, Г. Гауптман, А. Міцкевич, М. Гоголь, І. Тургенєв, С. Надсон.

Леся Українка вела величезну роботу, збираючи фольклор. Полтавщина, Волинь, потім Карпати, де лікувалася й відпочивала у своїй подруги – письменниці Ольги Кобилянської. Тут, у Буркуті, вона зі своїм чоловіком Климентом Квіткою зустрічалися з Іваном Франком, який спеціально відвідав їх, щоб познайомити з піснями свого краю. Водночас Леся Українка і К. Квітка підготували до видання дві збірки записів народних пісень.

Величезною заслугою письменниці як організатора, фольклориста і спонсора є запис 1908 р. на фонограф західноукраїнським музичним етнографом Філаретом Колесою кобзарських дум і народних пісень. Їх чоловік робив на Полтавщині.

Згодом на тому ж фонографі Леся Українка і К. Квітка записали частину репертуару найвідомішого кобзаря з Харківщини Гната Гончаренка. Свою роботу – 19 паспортизованих валиків і коментар до записів – вони надіслали Ф. Колесі. А в архіві М. Лисенка збереглися 30 пісень, наспівані Лесею Українкою. Багато їх записав у різні роки й Климент Квітка.

Окремо варто згадати про особисте життя поетеси. «Друг моїх ідей» – вона писала про свої стосунки з Сергієм Мержинським, із яким познайомилась у Криму 1897-го. Леся Українка завжди використовувала слово «дружба», а не «кохання», кажучи про ці взаємини. Вони жили в різних містах, але часто навідували одне одного. Мержинський служив на залізниці в Мінську, проте це не заважало йому опікуватися тим, про що прохала Леся.

У Мінську він клопочеться щодо постановки Українчиної драми «Блакитна троянда», знайомить письменницю з цвітом тодішньої мінської інтелігенції, допомагає опублікувати кілька публіцистичних і літературознавчих статей в журналі «Жизнь» тощо.

30-літній С. Мержинський уже довгий час хворів на сухоти. Восени 1900-го Леся Українка дізнається, що її другові зовсім погано. Не роздумуючи, Леся їде до нього і не відходить від його ліжка. Однієї січневої ночі, сидячи біля смертельно хворого Мержинського, написала поему «Одержима». Згодом вона згадувала: «Я її в таку ніч писала, після якої, певне, буду довго жити, коли вже тоді жива осталась.

І навіть писала, не перетравивши тугу, а в самому її апогею».

Умираючи в Лесі на руках, Сергій шепоче своє останнє прохання: попіклуватися про долю жінки, яку він кохав. Поетеса чекала слова оспівчення, а вони були адресовані іншій.

Леся Українка мала й офіційного чоловіка – Климента Квітку. Вони познайомилися 1898-го. Багато подорожували, збираючи фольклор, а 1907 року обвінчалися. Цей шлюб у родині Лесі вважали помилкою. Що й казати: вона – дворянського роду, він – син селянина. Вона – вже відома письменниця, він – вбогий чиновник низького рангу.

Леся старша за нього на цілих 9 років!

Квітка отримує призначення спочатку в Крим, а потім у Грузію. Живеться їм важко, хвороба поетеси прогресує. Саме в Грузії вона написала свій магnum opus– «Лісову пісню». Цю драму-феєрію, ідею якої виношувала все життя, Леся створила лише за 12 днів.

І саме в Грузії 19 липня в містечку Сурамі, між першою і другою годинами ночі Лесі не стало. Хоронили її на Байковому кладовищі... під пильним наглядом поліції. Климент Квітка наважився вдруге одружитися лише на схилі літ, зі своєю аспіранткою. Повіз її на могилу Лесі Українки й, помовчавши 15 хвилин, промовив:

«Леся дала згоду на наш шлюб, але щасливими ми не будемо»

3. Виконайте літературний диктант.

1. Про кого йде мова: Лариса, Лося, Зея, Зеїчок, Зеїчка?
2. Назвіть усі прізвища Лесі.
3. Батьки письменниці (імена, прізвища, заняття).
4. В якому оточенні виховувалась майбутня поетеса? (не менше 3 прізвищ).

5. У яких літературних жанрах вона творила? (не менше 3).
6. Один з найвідоміших творів Лесі (драма-феєрія), за яким її впізнають.
7. Назвіть країни, в яких довелося побувати Ларисі Петрівні.
8. Укажіть прізвища коханих письменниці.
9. Скільки мов знала Леся Українка?
10. Що вам відомо про її освіту?
11. Назвіть поетичні збірки Лесі та роки їх виходу.
12. Багатогранність таланту Лесі Українки (ким була).

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.